

SPIS TREŚCI

Obozy koncentracyjne

Agnieszka Łuczak – Sarenka z Mauthausen 5

Fot. Maciej Foks

Lord Russell of Liverpool, zastępca głównego prokuratora wojskowego Brytyjskiej Armii Renu, w trakcie wizyty w byłym obozie koncentracyjnym Dachau zauważył coś, co wydało mu się szczególnie dziwne: „Na dachu krematorium przybita była na słupku skrzynka lęgowa dla dzikich ptaków. Została tam umieszczona przez jakiegoś ogarniętego schizofrenią esesmana. [...] Wtedy stało się dla mnie jasne, dlaczego naród, który dał światu Goethego i Beethovena, Schillera i Schuberta, zgotował mu także Auschwitz i Belsen, Ravensbrück i Dachau”.

Anna Zechenter – Piekło po niemiecku według Pileckiego. 13

Kiedy do Konzentrationslager Auschwitz 14 czerwca 1940 r. przybył pierwszy transport ponad siedemset polskich więźniów, nikt nie wiedział, że właśnie w tym miejscu, na ziemi wcielonej do Rzeszy, rozgrywać się będą sceny, przy których zbledną obrazy z piekła Dantego.

Fot. Archiwum PMAB

Anna Przybył – KL Gusen w pamięci historycznej Austrii 26

Tereny Gusen, miejsca kaziń polskiej inteligencji, przez wiele powojennych lat niszczały. O godne upamiętnienie ofiar obozu upomnieli się dopiero przedstawiciele lokalnej społeczności i polskie władze.

Niemcy i Austriacy do dziś mają kłopot z dziedzictwem obozów koncentracyjnych. Na braku wiedzy młodego pokolenia nakłada się banalizacja pamięci.

Ks. Sławomir Kęszka – Posługa polskich księży w KL Dachau i jej upamiętnienie 49

W czasie II wojny światowej w Dachau przetrzymywano 2579 katolickich księży, w tym 1780 Polaków, spośród których Niemcy zamordowali 868. Dnia wyzwolenia, 29 kwietnia 1945 r., doczekało 33 tys. więźniów, w tym 830 polskich kapłanów.

Magdalena Dzienis-Todorczuk – Niemiecki karny obóz pracy w Knyszynie (1941–1944). 60

Marek Klecel – Technologia śmierci. Niemieckie obozy zagłady 68

Niemieckie obozy koncentracyjne powstały na długo przed rozpoczęciem II wojny światowej i stanowią nieodłączną część niemieckiego systemu totalitarnego, zbudowanego przez partię narodowego socjalizmu pod wodzą Adolfa Hitlera.

Polskie rodziny

Wojciech Polak,
Sylwia Galij-Skarbińska
Rutkowsy 79

Przedstawiciele starego szlacheckiego rodu Rutkowskich herbu Bończa z Kołomyi i ze Lwowa dawali dowody wielkiego patriotyzmu zarówno w walce o odzyskanie przez Polskę niepodległości, jak i podczas II wojny światowej.

Dominika Pawlikowska – Rodzina naznaczona wojną 90

Tu byłem

Aleksandra Pietrowicz, Jacek Żurek – Więziennie-obozone wspomnienia
Wandy Serwańskiej 97

Sylwetki

Tomasz Łabuszewski – „Zeus” przebiegły 126

Komentarze historyczne

Waldemar Kowalski – Niezwykła misja sierżanta Wehrmachtu. 135

„Ojciec Święty, to jest człowiek, który uratował relikwie św. Wojciecha w czasie wojny jako żołnierz niemiecki”.

Tymi słowami w czerwcu 1997 r. w Gnieźnie abp Henryk Muszyński przedstawił Janowi Pawłowi II swego gościa – Urbana Thelena.

Monika Komaniecka-Łyp – Totalna inwigilacja małopolskiej opozycji 142

Cecylia Kuta – Sprawa Chojckiego 153

Ludzie wolności

Justyna Błażejowska – Jerzy Łojek. Historyk w służbie Niepodległości 165

Reportaże

Jadwiga Szumniak-Zdonek
Śladami rodaków. Relacja z wyjazdu edukacyjnego do Rumunii. 179

Książki

Zbigniew Stanuch
Kobiety z Ravensbrück. Historia niemieckiego obozu według Sarah Helm. 189

Wspomnienie

Wojciech Kujawa
Więzienie było moim pierwszym uniwersytetem.
Irena Bellert (1919–2017) 195

Kolegium:

dr hab. Adam Dziuba, dr Wojciech Frazik,
dr hab. Waldemar Grabowski,
dr Kazimierz Krajewski,
dr Mariusz Krzysztofiński,
dr Sebastian Ligarski, dr Agnieszka Łuczak,
dr Marcin Majewski, dr hab. Filip Musiał,
dr Wojciech Muszyński, Jan M. Ruman,
dr hab. Krzysztof Sychowicz, Anna Zechenter

Redaguje zespół:

Wojciech Butkiewicz – sekretarz redakcji
(tel. 22 5818813,
wojciech.butkiewicz@ipn.gov.pl),
dr Filip Gańczak (filip.ganczak@ipn.gov.pl),
Jakub Gołębiowski
(jakub.golebiowski@ipn.gov.pl),
Romuald Niedzielko –
zastępca redaktora naczelnego
(romuald.niedzielko@ipn.gov.pl),
Jan M. Ruman – redaktor naczelnny
(jan.ruman@ipn.gov.pl),
Andrzej Sujka (andrzej.sujka@ipn.gov.pl),
Piotr Życieński – fotoreporter

Sekretariat: Maria Wiśniewska
(tel. 22 5818819, maria.wisniewska@ipn.gov.pl)

Projekt graficzny: Sylwia Szafrńska
Projekt okładki i łamanie:
Katarzyna Dziedzic-Boboli

Korekta: Beata Stadryniak-Saracyn

Adres redakcji:
ul. Wołoska 5, 02-675 Warszawa

Adres do korespondencji:
ul. Wołoska 7, 02-675 Warszawa

Druk:
LEGRA Sp. z o.o. ul. Albatrosów 10c,
30-716 Kraków

W winiecie: oryginalny orzełek
z czapki powstańczej, fot. Jarosław Wróblewski